

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annettua lakia. Ehdotetut muutokset koskevat Patentti- ja rekisterihallituksen oikeutta periä maksuja määräytyistä suoritteista.

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteiden perustana olevien säännösten asemaa suhteessa

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin. Ehdotuksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittäisiin liiketaloudellisin perustein määräytyvä maksu silloinkin, kun julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Patentti- ja rekisterihallitus käsittelee patenttia, integroidun piirin piirimallia, hyödyllisyysmallioikeutta, mallioikeutta, tavaramerkkiä, yritysikiinnitystä, kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä, säätiörekisteriä ja säätiölaissa (109/1930) tarkoitettua säätiöiden valvontaa, tilinpäätösasiakirjojen julkistamista ja toiminimeä koskevat asiat sekä tarjoaa alansa tietopalveluja. Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto, jonka on katsottava kaikki kustannuksensa asiakkailtaan saamallaan tuloilla. Ainoastaan yhdistysrekisterin kustannuksia subventoidaan osittaisesti valtion budjetista.

Perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla. Perustuslain esitöissä (HE 1/1998 vp) todetaan, että lailla tulee säätää yleisesti siitä, millaisista virkatoimista, palveluista ja tavaroista maksuja voidaan periä tai millaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Samoin lailla on säädettävä maksujen suuruuden määrittämisessä noudatettavista periaatteista, kuten omakustannusarvon tai liiketaloudellisten perusteiden noudattamisesta. Valtion suoritteiden maksullisuuden ja maksujen suuruuden yleisistä perusteista sääde-

tään valtion maksuperustelaissa (150/1992). Laki on luonteeltaan yleislaki. Valtion maksuperustelain 2 §:n mukaan, jos muulla lailla tai laissa olevan valtuutuksen nojalla annetaan tästä laista poikkeavia säännöksiä, niitä noudatetaan tämän lain sijasta. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan muiden kuin julkisoikeudellisten suoritteiden hinnoista päätetään liiketaloudellisin perustein.

Lain 7 §:ään lisättiin 2 ja 3 momentti tammikuun alussa 1999 voimaan tulleella lainmuutoksella (961/1998). Pykälän 2 momentin mukaan jos viranomaisella on tosiasiallinen yksinoikeus 1 momentissa tarkoitettujen suoritteiden tuottamiseen, saadaan suoritteesta perittävä hinta määrätä myös niin, että se vastaa suoritteiden omakustannusarvoa. Omakustannusarvolla tarkoitetaan sitä, että suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää. Muutoslain esitöistä (HE 203/1998 vp) käy ilmi, että käytännössä suuri osa liiketaloudellisesti hinnoiteltavista suoritteista on sellaisia, ettei niille löydy vastinetta tai kilpailijaa vapailta markkinoilta. Näin ollen yksittäistapauksessa oli riski siitä, että hinnoittelu muodostuu kohtuuttomaksi.

Lain 8 §:n 2 momentin mukaan asianomainen ministeriö päättää, mitkä hallinnonalan viranomaisten suoritteet tai suoriteryhmät

ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

Patentti- ja rekisterihallituksen nettobudjetointi toteutetaan patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (1032/1992) nojalla siten, että laissa tarkemmin määritellyin kriteerein suoritteista perittävät maksut määritetään vastaamaan suoritetuotannosta, muun muassa rekistereiden ylläpidosta ja rekisterin tietopalvelusta, syntyviä kustannuksia täysimääräisesti. Lain esitöiden (HE 152/1992 vp) mukaan laki on tarkoitettu erityislaiksi, jonka mukaan voidaan määrätä patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävät maksut.

Lain 3 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (*omakustannusarvo*). Pykälän 2 momentin mukaan rekisteröimisestä, rekisteröintien voimassapitämisestä sekä rekisterien käytöstä perittävien maksujen suuruus määrätään suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella. Momenttia täsmennettiin 1 päivänä maaliskuuta 2007 voimaan tulleella lainmuutoksella (75/2007), jossa laajennettiin suoriteryhmä-määritelmää kattamaan myös julkisoikeudellisten rekisterien käytön eli virallisten otteiden, jäljennösten ja todistusten antamisen rekistereistä (HE 227/2006 vp). Suoriteryhmäkohtainen kustannusvastaavuus koskee vain julkisoikeudellisia suoritteita. Tämä käy ilmi lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdasta, jonka mukaan suoriteryhmillä tarkoitetaan kunkin Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämän rekisterin julkisoikeudellisten suoritteiden muodostamaa kokonaisuutta.

Lain 4 §:n mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen muiden kuin 3 §:ssä tarkoitettujen julkisoikeudellisten suoritteiden hinnoista päätetään liiketaloudellisin perustein. Valtion talousarviossa voidaan osoittaa määräraha liiketaloudellisin perustein hinnoiteltujen suoritteiden hintojen alentamiseksi. Valtion maksuperustelakia koskevan hallituksen esityksen (HE 176/1991 vp) mukaan laki edellyttää liiketaloudellisesti hinnoiteltavien suoritteiden tuotannolta kokonaiskannattavuutta.

Kannattavuutta ei edellytetä yksittäisten suoritteiden tai suoriteryhmiä osalta vaan koko toiminnalta, yksiköltä tai virastolta. Kannattavuusvaatimus tarkoittaa sitä, että toiminnan tuotoilla tulee kattaa vähintään toiminnan kustannukset ja toimintaan oman pääoman ehdoin sijoitetulle pääomalle asetettava tuotovaade.

Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista annetun työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen (1085/2009) 1 §:ssä luetaan Patentti- ja rekisterihallituksen suoriteryhmit, joiden maksut määräytyvät suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella. Lisäksi asetuksen 2 – 4 §:ssä säädetään suoritteista, joiden hinnoittelussa noudatetaan jotain muuta patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain mukaista hinnoitteluperustetta. Tällaisia ovat alle omakustannusarvon hinnoitellut julkisoikeudelliset suoritteet, maksuttomat suoritteet sekä liiketaloudellisin perustein hinnoitellut suoritteet. Perittävien maksujen määrästä säädetään asetuksen liitteenä olevassa maksutaulukossa.

Asetuksen 4 §:ssä säädetään liiketaloudellisista suoritteista. Pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohdan mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annettussa laissa tarkoitettuja liiketaloudellisin perustein hinnoiteltuja suoritteita ovat jäljenteet sekä rekisteri- ja tietokantapalvelut. Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, *julkisuuslaki*) 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Patentti- ja rekisterihallitus ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Valtiontalouden tarkastusviraston suorittaman vuosittaisen tarkastuksen yhteydessä käydään läpi Patentti- ja rekisterihallituksen kustannusvastaavuuslaskennan periaatteet ja kustannusten kohdistaminen. Valtiontalouden tarkastusvirastolla ei ole ollut huomauttamista kustannuslaskennasta tältä osin.

Julkisuuslaissa säädetään muun muassa maksujen määräytymisestä yleisen tiedonsaantioikeuden sekä asianosaisjulkisuuden

toteuttamisessa. Lain esitöiden (HE 30/1998 vp) mukaan laki on tarkoitettu perusoikeutta toteuttavaksi yleislaiksi, josta voidaan poiketa vain lailla. Yleislakina sitä sovelletaan lain soveltamisalaan kuuluviin asiakirjoihin ja asioihin aina, jollei erikseen ole toisin säädetty. Erityislaissa oleva säännös syrjäyttää yleislain, eli julkisuuslain, vastaavan säännöksen (esim. KHO 2006:64). Lakia sovelletaan Patentti- ja rekisterihallituksen toimintaan niiltä osin, kun virastoa koskevassa erityislainsäädännössä ei ole julkisuuslain säännöksistä poikettu.

Julkisuuslain 9 §:ssä säädetyn yleistä tiedonsaantioikeutta koskevan pääsäännön mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Lain 11 §:n mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (*asianosainen*), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Julkisuuslain 34 §:n 1 momentin mukaan asiakirjan antamisesta 9 §:n ja 11 §:n nojalla ei peritä maksua, kun asiakirjasta annetaan tietoja suullisesti (1 kohta), kun asiakirja annetaan viranomaisen luona luettavaksi tai jäljennettäväksi (2 kohta), kun julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse (3 kohta), kun sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään asianosaiselle sähköpostitse (4 kohta) tai kun pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- ja tiedotusvelvoitteen piiriin (5 kohta). Julkisuuslain 34 §:n 2 momentissa mahdollistetaan kuitenkin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tiedon esille hakemisesta aiheutuneita kustannuksia vastaavien maksujen periminen, jos asiakirja ei ole yksilöitävissä ja löydettävissä viranomaisen pitämästä asiakirjarekisteristä siinä käytettävän asiakirjaluokittelun eikä asiakirjan tunnisteen avulla taikka sähköisesti ylläpidetystä rekisteristä sen hakutoimintojen avulla. Pykälän 3 momentin mukaan tiedon antamisesta 9 ja 11 §:n nojalla kopiona tai tulosteena peritään maksu, joka vastaa tiedon antamisesta viranomaiselle aiheutuvien kustannusten määrää.

Julkisuuslain 34 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 20/2005 vp) mukaan lain 34 §:n 1 – 3 momentit ovat erityissäännöksiä, jotka toteuttavat julkisuusperiaatteen mukaista 9 §:ssä tarkoitettua yleistä tiedonsaantioikeutta ja 11 §:ssä tarkoitettua asianosaisen tiedonsaantioikeutta. Näiden erityissäännösten sijoittamista julkisuuslakiin on perusteltu tiedonsaantioikeuksien merkittävyyden lisäksi sillä, että julkisuuslain soveltamisala on kattavampi kuin maksuja julkishallinnossa keskeisesti määrittelevän valtion maksuperustelain soveltamisala tai kuntalain soveltamisala. Esitöiden mukaan julkisuuslain 34 §:n 1 – 3 momenttien perusteena on perustuslain 12 §:ssä säädetty julkisuusperiaate, jonka mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu.

Patentti- ja rekisterihallitus perii nykyisin tilinpäätösasiakirjoista 13 euron suuruisen maksun silloinkin, kun asiakirja toimitetaan tiedon pyytäjälle sähköpostitse. Maksua peritään Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista annetussa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa säädetyllä tavalla.

Eduskunnan oikeusasiamies on 8 päivänä kesäkuuta 2011 antamallaan päätöksellä (Dnro 1814/2/08) kiinnittänyt työ- ja elinkeinoministeriön huomion siihen, että julkisuuslain 34 §:n 1 – 3 momentin säännökset ovat tarkoitettu olemaan voimassa erityissäännöksinä. Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa ei ole nimenomaisesti säädetty julkisuuslain 9 §:n ja 11 §:n tarkoittamien yleisen tiedonsaantioikeuden tai asianosaisen tiedonsaantioikeuden toteuttamisessa perittävistä maksuista. Julkisuuslain maksuja koskevan lainmuutoksen esitöissä puolestaan on nimenomaisesti todettu, että näissä tilanteissa maksut määräytyvät julkisuuslain 34 §:n erityissäännösten mukaan. Tämä ilmenee pykälän 6 momentista.

Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksen mukaan asetuksen liitteen mukaisen maksun periminen myös sähköisesti toimitetusta tilinpäätösasiakirjasta on ristiriidassa julkisuuslain 34 §:n 1 momentin kanssa. Oikeusasiamies ei pidä hyväksyttävänä sitä, että

asetuksessa säädetyllä tavalla julkisuuslain 34 §:stä sovelletaan vain sen maksullisia suoritteita koskevia 34 §:n 2 ja 3 momentteja, mutta ei pykälän 1 momentin säännöstä maksuttomista tiedonantotavoista. Lisäksi julkisuuslain 34 §:n 2 ja 3 momentin tarkoittamissa tilanteissa voitaisiin periä vain tiedon hakemisesta tai tiedon antamisesta viranomaiselle aiheutuvien kustannusten määrää vastaava maksu.

Maksu ei siten voisi määräytyä liiketaloudellisin perustein, kun julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse. Vaikka eduskunnan oikeusasiamiehen päätös koskee nimenomaisesti vain tilinpäätöisasiakirjoja, on se yleistettävissä koskemaan Patentti- ja rekisterihallituksen muita kuin julkisoikeudellisia suoritteita, kun sen hallussa olevia julkisia, sähköisessä muodossa olevia asiakirjoja pyydetään sähköpostitse.

2 Nykytilan arviointi

Edellä eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksessä kuvattu ristiriita voitaisiin poistaa sopeuttamalla Patentti- ja rekisterihallituksen maksut julkisuuslain 34 §:n mukaisiksi. Muutos merkitsisi Patentti- ja rekisterihallituksen tietopalvelutulojen vähenevän merkittävästi. Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltuja suoritteita ovat erityisesti jäljenteet ja rekisteri- ja tietokantapalvelut. Merkittävä osa näistä suoritteista kohdistuu kaupparekisteriin. Kaupparekisterilain (129/1979) 1 §:n 4 momentin mukaan kaupparekisteriin tehdyistä merkinnöistä ja siihen kuuluvista rekisteriviranomaisen tai paikallisviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista on jokaisella oikeus saada tietoja. Kaupparekisterilaisissa ja kaupparekisteriasetuksessa (208/1979) säädetään tarkemmin kaupparekisterille toimitettujen ilmoitusten, niiden liitteiden ja muiden asiakirjojen sisällöstä. Kaupparekisteriin toimitettavien asiakirjojen sisältöä koskevia määräyksiä sisältyy myös yritysmuotokohtaiseen erityislainsäädäntöön. Kaupparekisterilain erityissäännöksillä laajennetaan sekä yleistä tiedonsaantioikeutta että asianosaisen tiedonsaantioikeutta julkisuuslain mukaisesta tiedonsaantioikeudesta. Kaupparekisterille toimitettuja asiakirjoja on muutettu sähköi-

seen muotoon yritys- ja yhteisötietojärjestelmän käyttöönoton myötä huhtikuun alusta 2001 lähtien ja yritysten kaupparekisteritiedot löytyvät suurelta osin sähköisessä muodossa vuodesta 2005 lähtien. Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksestä seuraisi tätä asiakirja-aineistoa koskevien tietopyyntöjen maksuttomuus. Perittävän maksun kannalta ei kuitenkaan tulisi olla ratkaisevaa se, onko tietty asiakirja jo talletettu sähköisessä muodossa tai toimitetaanko asiakirja sähköpostitse vai muulla tavalla.

Kaupparekisterille toimitettavat asiakirjat sisältävät merkittävässä määrin sellaisia henkilötietoja, joita ei ilman kaupparekisterilain mukaista erityissääntelyä voitaisi julkaista ja luovuttaa kaupparekisteristä. Vaikka asiakirja-aineisto on tarkoitettu julkiseksi, ei lakia säädettäessä ilmeisesti ole ajateltu sen olevan saatavissa kokonaan maksutta. Asiakirjatilauksista perittävillä maksuilla pyritään osaltaan varmistamaan, että tiedon pyytäjällä on aito intressi tiedon saantiin. Samalla maksut rajoittavat sähköisen aineiston massakopiointia. Maksujen perimistä voidaan pitää tästä syystä perusteltuna. Maksut eivät kuitenkaan saa muodostua sillä tavoin ylisuuriksi, että niillä rajoitettaisiin julkisuusperiaatteen tai kaupparekisterilain 1 §:n 4 momentin toteutumista.

Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto, jonka toiminta rahoitetaan sen maksullisista suoritteista kertyvillä tuloilla. Jos Patentti- ja rekisterihallituksen asiakirjoista perittävistä maksuista luovuttaisiin tai jos maksuja alennettaisiin nykyisestä, tulisi muita viraston perimiä maksuja vastaavasti korottaa, jotta toimintamenot tulisivat kateutuksi. Patentti- ja rekisterihallituksen liiketaloudellisin perustein hinnoiteltujen suoritteiden kokonaistuotto vuonna 2011 oli 2,952 miljoonaa euroa. Mikäli esimerkiksi kaupparekisterin liiketaloudellisten suoritteiden kokonaistuotto katettaisiin kaupparekisterin käsittelymaksujen korotuksella, olisi korotus merkittävä.

Kaupparekisteriin toimitetut asiakirjat ovat yleensä jo sen yrityksen hallussa, jota ne koskevat. Niiden julkisuus hyödyttää pääasiassa tietojen käyttäjiä ja tietojen tarvitsijoita. Näin ollen olisi tarkoituksenmukaista kohdentaa Patentti- ja rekisterihallituksen mak-

suja myös asiakirjoja koskeviin tietopyyntöihin. Ottaen huomioon asiakirjojen sisältämät henkilötiedot, viraston asema nettobudjetoina virastona sekä Patentti- ja rekisterihallitukselle lähivuosina asetetut tuottavuustavoitteet, olisi nykyisen maksutason säilyttämistä pidettävä tarkoituksenmukaisena. Tämä edellyttää maksujen määräytymistä koskevan sääntelyn selkeyttämistä, erityisesti suhteessa julkisuuslain 34 §:n 1 momenttiin.

Julkisuuslain 34 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa poiketaan 34 §:n 1 momentin mukaisissa tiedonsaantitavoissa maksuttomuudesta. Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksen mukaan tällaisessa tapauksessa voitaisiin periä vain tiedon antamisesta tai tiedon esille hakemisesta aiheutuneita kustannuksia vastaava maksu. Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista annetun työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen 4 §:n 2 momentissa nimenomaisesti todeetaan tämä, joten tältä osin nykyisen lain tai asetuksen muuttaminen ei ole tarpeen.

Asianosaisen tiedonsaantioikeuden toteuttamisessa perittävistä maksuista ei ole tarpeen säätää erityislaille, koska Patentti- ja rekisterihallituksen käytäntö vastaa julkisuuslain 11 §:n ja 34 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöksiä.

3 Ehdotetut muutokset

Patentti- ja rekisterihallituksen liiketaloudellisin perustein määräytyvien maksujen periminen perustuu erityislakina pidettävään lakiin patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista ja sen nojalla annettuun asetukseen. Toisaalta julkisuuslain maksujen määräytymistä koskevat 34 §:n säännökset ovat lain esitöiden mukaan erityissäännöksiä. Koska Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävien maksujen osalta on tarkoitus poiketa julkisuuslain 34 §:n erityissäännöksestä, tulee maksuja koskevaa sääntelyä täsmentää nykyisestä. Julkisuuslain esitöiden (HE 30/1998 vp) mukaan laki on tarkoitettu perusoikeutta toteuttavaksi yleislaki, josta voidaan poiketa vain lailla. Lailla säätämisen vaatimuksesta ja siitä, että julkisuuslain 34 §:ää on pidettävä erityissäännöksenä seuraa, että julkisuuslaista

poikkeavien maksujen määräytymisen perusteiden tulee olla luettavissa erityislaista.

Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin ei sisälly nimenomaista säännöstä maksujen määräytymisestä silloin, kun julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse. Tämän johdosta lain 4 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jolla vahvistettaisiin maksujen tässäkin tilanteessa määräytyvän liiketaloudellisin perustein. Muutos merkitsee poikkeusta julkisuuslain 34 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun maksuttomaan tiedonsaantitapaan ja siten myös poikkeusta julkisuuslain 9 §:ssä tarkoitettun yleisen tiedonsaantioikeuden toteuttamisessa perittäviin maksuihin. Muissa julkisuuslain 34 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kuin 3 kohdassa tieto annettaisiin tiedon pyytäjälle maksutta.

Siltä osin kun ehdotetulla säännöksellä poiketaan julkisuuslain maksuttomia tiedonsaantitapoja koskevasta 34 §:n 1 momentin 3 kohdasta, eivät myöskään 34 §:n 2 ja 3 momentin mukaiset poikkeukset 1 momentissa säädetyistä maksuttomuudesta tulisi sovellettaviksi. Julkisuuslain 34 §:n 1 momentin 3 kohta koskee tilanteita, joissa asiakirja on valmiiksi olemassa sähköisessä muodossa. Säännöksen, samoin kuin nyt ehdotettavan poikkeuksen alaan siis eivät kuulu tilanteet, joissa viranomaisen esimerkiksi asiakkaan pyynnöstä muuttaa asiakirjan sähköiseen muotoon.

Ehdotetulla säännöksellä ei ole tarkoitus rajoittaa perustuslain 12 §:n mukaisen julkisuusperiaatteen toteutumista. Valtioneuvoston oikeuskansleri on 17 päivänä lokakuuta 2002 tekemässään ratkaisussa dnro 1207/1/01 todennut ylisuurien maksujen vaarantavan perustuslain 12 §:n mukaisen julkisuusperiaatteen toteutumisen. Liiketaloudellisesti hinnoiteltavien suoritteiden tuotannolta edellytetään kokonaiskannattavuutta. Kannattavuutta ei edellytetä yksittäisten suoritteiden tai suoriteryhmiä osalta vaan koko toiminnalta, yksiköltä tai virastolta. Kannattavuusvaatimus tarkoittaa sitä, että toiminnan tuotoilla tulee kattaa vähintään toiminnan kustannukset ja toimintaan oman pääoman ehdoin sijoitetulle pääomalle asetettava tuotovaade. Tällaisin perustein määräytyvä

maksua ei lähtökohtaisesti voida pitää ylisuurena, joskin maksujen kohtuullisuuteen tulee maksuja määrättäessä kiinnittää huomiota.

Patentti- ja rekisterihallituksen tilinpäätöstietojen mukaan liiketaloudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden kustannusvastaavuus on ollut 139 % vuonna 2007, 187 % vuonna 2008, 197 % vuonna 2009, 140 % vuonna 2010 ja 87 % vuonna 2011. Vaihtelu on ollut suurta, mikä on johtunut paitsi vuodelle 2011 ajoituneista poistoista myös kysynnän ennakkoinnin ja siitä johtuen suoritteiden hinnoittelun vaikeudesta. Viiden kuluneen vuoden keskiarvo on ollut 150 %, joten keskimäärin maksut ovat pysyneet kohtuullisella tasolla.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on lopettanut toimintansa 31 päivänä joulukuuta 2007 ja sen tehtävät on siirretty 1 päivänä tammikuuta 2008 toimintansa aloittaneelle työ- ja elinkeinoministeriölle. Lain 3 §:n 4 momentissa ja 5 §:ssä mainittu kauppa- ja teollisuusministeriö ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan nykyhetken tilannetta.

Lain 8 §:n 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi, koska siinä viitattu verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain (367/1961) on korvannut verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettu laki (706/2007).

Lain 10 §:n 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska siinä viitattu leimaverolaki (662/1943) on kumottu arvonimistä suoritettavasta verosta annetulla lailla (1388/2001).

4 Esityksen vaikutukset

Muutoksilla pyritään Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittäviä maksuja koskevien säännösten selkiyttämiseen suhteessa julkisuuslain 34 §:ään. Nyt ehdotetuilla muutoksilla ei ole taloudellisia vaikutuksia, koska ehdotetuilla muutoksilla vahvistetaan maksujen jatkossakin määräytyvän nykyisen Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista annetun työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen ja sen liitteenä olevan maksutaulukon mukaisena.

Esityksellä ei ole muilta osin välittömiä vaikutuksia viranomaisiin, julkiseen talouteen tai yksityiseen sektoriin.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä ja Patentti- ja rekisterihallitukselta. Valtiovarainministeriö ei antanut esitysluonnoksesta lausuntoa. Oikeusministeriöllä ei ollut huomautettavaa esityksen johdosta. Patentti- ja rekisterihallitus kannatti lausunnossaan esitettyjä muutoksia.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyllä perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (1032/1992) 10 §:n 1 momentti,
muutetaan 3 §:n 4 momentti, 5 § ja 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 §:n 4 momentti laissa 75/2007, sekä
lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

3 §

Julkisoikeudellisista suoritteista perittävät maksut

Teollisuuspoliittisista tai oikeudenhoitoon, uuden suoritteen käyttöönottoon tai rekisteritietojen ajan tasalla pitoon liittyvistä taikka kansainvälisistä sopimuksista tai käytännöstä johtuvista syistä taikka silloin, kun käsitellään säätiölaista (109/1930), yhdistyslaista (503/1989) tai uskonnonvapauslaista (453/2003) johtuvia asioita, maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää se kokonaan perimättä. Yhdistyksen rekisteröimistä koskevassa asiassa maksu on määrättävä omakustannusarvoa alempana, jos se on tarpeen yhdistymisvapauden turvaamiseksi. Ennen yhdistyksen rekisteröimistä koskevan maksun määräämistä työ- ja elinkeinoministeriön on kuultava oikeusministeriötä. Teollisuuspoliittisista taikka kansainvälisistä sopimuksista tai käytännöstä johtuvista tai muista erityisistä syistä maksu, joka muutoin määrättäisiin suoritteen omakustannusarvoa tai suoriteryhmäkohtaista kustannusvastaavuutta vastaavaksi, saadaan määrätä tätä korkeammaksi.

4 §

Muiden suoritteiden hinnat

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään, Patentti- ja rekisterihallituksen muiden kuin 3 §:ssä tarkoitettujen suoritteiden hinnoista päätetään liikeloudellisin perustein silloinkin, kun julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse.

5 §

Ministeriön toimivalta

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää noudattaen mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään, mitkä Patentti- ja rekisterihallituksen ja 1 §:ssä tarkoitettujen muun viranomaisen suoritteet tai suoriteryhmät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon, mistä suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella ja mistä liikeloudellisin perustein.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää myös 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista. Lisäksi ministeriö päättää, mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä ja millä 3 §:n 4 momentissa sanotulla perusteella sekä miten maksun suuruus voidaan määrätä suoritteen omakustannusarvosta tai suoriteryhmä-

kohtaisesta kustannusvastaavuudesta poiketen.

verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

8 §

Maksujen perintä

Julkisoikeudellinen suorite on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 17 päivänä tammikuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Elinkeinoministeri *Jan Vapaavuori*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (1032/1992) 10 §:n 1 momentti
muutetaan 3 §:n 4 momentti, 5 § ja 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 §:n 4 momentti laissa 75/2007, sekä
lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Julkisoikeudellisista suoritteista perittävät maksut

Ehdotus

3 §

Julkisoikeudellisista suoritteista perittävät maksut

Teollisuuspoliittisista tai oikeudenhoitoon, uuden suoritteiden käyttöönottoon tai rekisteritietojen ajan tasalla pitoon liittyvistä taikka kansainvälisistä sopimuksista tai käytännöstä johtuvista syistä taikka silloin, kun käsitellään säätiölaista (109/1930), yhdistyslaista (503/1989) ja uskonnonvapauslaista (453/2003) johtuvia asioita, maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteiden omakustannusarvoa alempana tai jättää se kokonaan perimättä. Yhdistyksen rekisteröimistä koskevassa asiassa maksu on määrättävä omakustannusarvoa alempana, jos se on tarpeen yhdistymisvapauden turvaamiseksi. Ennen yhdistyksen rekisteröimistä koskevan maksun määräämistä kauppa- ja teollisuusministeriön on kuultava oikeusministeriötä. Teollisuuspoliittisista taikka kansainvälisistä sopimuksista tai käytännöstä johtuvista tai muista erityisistä syistä maksu, joka muutoin määrättäisiin suoritteiden omakustannusarvoa tai suoriteryhmäkohtaista kustannusvastaavuutta vastaavaksi, saadaan määrätä tätä korkeammaksi.

Teollisuuspoliittisista tai oikeudenhoitoon, uuden suoritteiden käyttöönottoon tai rekisteritietojen ajan tasalla pitoon liittyvistä taikka kansainvälisistä sopimuksista tai käytännöstä johtuvista syistä taikka silloin, kun käsitellään säätiölaista (109/1930), yhdistyslaista (503/1989) *tai* uskonnonvapauslaista (453/2003) johtuvia asioita, maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteiden omakustannusarvoa alempana tai jättää se kokonaan perimättä. Yhdistyksen rekisteröimistä koskevassa asiassa maksu on määrättävä omakustannusarvoa alempana, jos se on tarpeen yhdistymisvapauden turvaamiseksi. Ennen yhdistyksen rekisteröimistä koskevan maksun määräämistä *työ- ja elinkeinoministeriön* on kuultava oikeusministeriötä. Teollisuuspoliittisista taikka kansainvälisistä sopimuksista tai käytännöstä johtuvista tai muista erityisistä syistä maksu, joka muutoin määrättäisiin suoritteiden omakustannusarvoa tai suoriteryhmäkohtaista kustannusvastaavuutta vastaavaksi, saadaan määrätä tätä korkeammaksi.

4 §

Muiden suoritteiden hinnat

4 §

Muiden suoritteiden hinnat

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään, Patenti- ja rekisterihallituksen muiden kuin 3 §:ssä tarkoitettujen suoritteiden hinnoista päätetään liikeloudellisin perustein silloinkin, kun julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse.

5 §

Ministeriön toimivalta

Kauppa- ja teollisuusministeriö päättää noudattaen mitä valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään, mitkä patenti- ja rekisterihallituksen ja 1 §:ssä tarkoitettujen muun viranomaisen suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon, mistä suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella ja mistä liikeloudellisin perustein.

Kauppa- ja teollisuusministeriö päättää myös 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista. Lisäksi ministeriö päättää, mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä ja millä 3 §:n 4 momentissa sanotulla perusteella sekä miten maksun suuruus voidaan määrätä suoritteiden omakustannusarvosta tai suoriteryhmäkohtaisesta kustannusvastaavuudesta poiketen.

5 §

Ministeriön toimivalta

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää noudattaen mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään, mitkä Patenti- ja rekisterihallituksen ja 1 §:ssä tarkoitettujen muun viranomaisen suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon, mistä suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella ja mistä liikeloudellisin perustein.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää myös 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista. Lisäksi ministeriö päättää, mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä ja millä 3 §:n 4 momentissa sanotulla perusteella sekä miten maksun suuruus voidaan määrätä suoritteiden omakustannusarvosta tai suoriteryhmäkohtaisesta kustannusvastaavuudesta poiketen.

8 §

Maksujen perintä

Maksu tämän lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista julkisoikeudellisista suoritteista saadaan periä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

8 §

Maksujen perintä

Julkisoikeudellinen suorite on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Voimassa oleva laki

10 §

Muut säännökset

Yrityskiinnityksen velkakirjojen pääomamäärän mukaan määräytyvästä leimaverosta säädetään erikseen.

10 §

Muut säännökset

[1 momentti kumotaan]

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 _____